

Elenos Adomaitienės paveikslai

Apie 1980-tuosius metus į Lietuvos liaudies meno erdves veržte įsiveržė tapytoja Elena Adomaitienė ir iš karto visam laikui įsitvirtino ryškiausių tautodailininkų gretose. Jos kūryba sutapo su bendru vaizduojamosios liaudies dailės pakilimu, tuo pačiu ji tapo ir iškylančių tautodailės raidos ir esmės praktinių ir teorinių problemų dingstimi. Jos kūryba tapo ne tik savaiminiu meno faktu, joje telpa plačios žmogiškumo, etnografiškumo, tautiškumo erdvės.

E. Adomaitienė gimė 1930 metais, Naujųjų metų naktį Vervedžių kaime, pasislėpusiame miškingose ir pelkėtose lygumose, tarp Papilės ir Akmenės. Jau nuo pat vaikystės teko sunkiai dirbti, patirti nepriteklius, karo metų ir pokario sunkumus bei pavojus. 1949 m. ištekėjo ir išėjo gyventi į Akmenę. Čia vėl kasdieniai darbai, vaikų auginimas, namo statyba – toks eilinio lietuvio, eilinės lietuvės moters gyvenimo kelias. Ir nežinia, kaip būtų susiklosčiusi tolesnė eiga, jeigu ne sūnaus Stasio pomėgis piešti ir jo mokslas Telšių dailės technikume.

Ir štai viduramžė moteris, stebėdama sūnaus darbą, motiniškai jam pradėjo patarinėti, net pakritikuoti, kol sūnus patarė geriau jai pačiai tapyti. Ir taip mama ėmė ir nutapė savo pirmąjį paveikslą „Užgavėnės“, tiksliai datuojamą 1983 m. sausio 24 diena. Su šiuo paveikslu ir prasideda didysis parodų žygis. Šis pirmasis kūrybinis žingsnis giliai įstrigo autorės atmintyje: „Kartais likdavo jo (sūnaus Stasio) dažų ant paletės, o kad jie be reikalo nesudžiūtų (žinant žemaitišką taupumą), sutepdavau ant nebaigto paveikslo kampo. O jis nepatenkintas ir sako: mama, tu nepaišyk ant mano paveikslų. Pasiimk kokį kartoną ir ten paišyk, maliavok, tepliok. Ne, sakau, man nieko neišeis. O jis neatstoja: na kaip neišeis, kodėl kitiems išeina. Sakau, kad kiti jauni pradėjo, o ką aš čia dabar. Jis ištraukia žurnalų iškarpų ir rodo: va čia yra M. Bičiūnienės darbai, o čia – P. Gerlikienės, jos taip pat ne pirmoje jaunystėje pradėjo tapyti. Pažiūrėjau, pagalvojau, kad ir man galėtų šitaip pavykti, pabandžiau. Et, misliju, juk vis tiek žmogus į žmogų nebus panašus, tai gal reikia velniukų ir žydukų pripaišyti, tai ir bus paveikslas.“

Taip išėjo pirmasis paveikslas „Užgavėnės“. Sūnus pačiupo tą paveikslą ir išnešė į rajoninę liaudies meno parodą. Tik prašiau, kad nerašytų kieno tas paveikslas. Man didelė sarmata buvo...“

Sūnaus ir mamos tandemas – unikalus Lietuvos dailės fenomenas. Jau iki E. Adomaitienės pasirodymo plačiai buvo žinomi ir gerai vertinami tapytojo Rimo Bičiūno ir jo mamos Monikos Bičiūnienės, tapytojo Pranciškaus Gerliko ir mamos Petronėlės Gerlikienės duetai. Visais trimis atvejais įvyko nuostabus dalykas: sūnūs – būsimieji profesionalūs dailininkai sužadino savo mamų – paprastų moterų, kūrybinius polinkius, padėjo joms atsiskleisti ir tapti pilnavertėmis Lietuvos

dailės atstovėmis. Visais šiais atvejais dominuoja glaudus tarpusavio emocinis ir materialinis ryšys, parama, ne tik kūrybinis, bet ir moralinis kodas.

E. Adomaitienė paveiksluose atkuria senojo lietuviško kaimo gyvenimą, juose atgyja valstietiškos sodybos vaizdas su jos gyventojais, vienur užsiėmusiais kasdieniniais darbais, kitur – švenčiančiais vestuves, Užgavėnes. Jos paveikslams būdinga kompozicinė darna, kolorito jausmas, o drauge ir jautrus, vaikiškai nuoširdus išsipasakojimas. Apie kiekvieną jos paveikslą, tiksliau – jo siužetą, galima kalbėti daug, surasti įvairiausių personažų, veiksmo, daiktų, susiliejančių į temos pilnatvę. Kaip savo laiku Nyderlandų dailininkas Piteris Breigelis, vaizduodamas valstiečių gyvenimo įvairovę pateikė vaizdų, kuriuos iki šiol tebedešifruoja tyrinėtojai (ar taip buvo, ar tai dailininko fantazija), taip ir E. Adomaitienės kai kuriuose paveiksluose esama tokių intarpų. Štai daugiafigūrėje kompozicijoje „Vestuvės“ per visus langus matomos scenos, o ant stogo, prie rūkstančio kamino užsirioglinę jaunuoliai rūko dešrą. Ar tikrai taip yra buvę, autorė sako, lyg tai girdėjusi tokių pramanų. Yra ir daugiau etnografus galinčių sudominti scenų.

Šalia ramios kaimo gyvenimo tėkmės, kurioje, pastato ar ir visos sodybos fone, dirba žmonės, ganosi karvės, lesinėja vištos ir žąsys, dailininkę itin domina ir įvykiai, sutraukia daugiau žmonių: Užgavėnės (pradedant pirmuoju nutapyti dar keli variantai), mugės, vestuvės, politiniai sambūriai, prie tokių paveikslų šliejasi ir kolektyviniai miško kirtimo darbai, net keli „Samagonščikų“ variantai. Jie patraukia žiūrovus savo informaciniu, įdomiu pasakojamuoju turiniu, taip pat originaliu meniniu vaizdiniu sprendimu.

E. Adomaitienė pasirodo puiki senosios liaudies architektūros žinovė. Medinio gyvenamojo pastato struktūra, sienų ir stogo santykis, durų ir langų išdėstymas, šiaudinio stogo stiprinimo detalės – visa tai pateikiama įtikinamai ir drauge meniškai. Ne mažesnio dėmesio susilaukia ir ūkiniai pastatai, net keliuose paveiksluose nupiešta pašiūrė-bragas ant keturių stulpų uždėtas slankiojantis stogelis šienui ar šiaudams sukrauti. O į visą sodybą ar kelių sodybų grupę pažvelgiama tartum iš paukščio skrydžio – vėlgi išryškėja komplekso struktūra su tvoromis, varteliais, tvenkiniais... Ir visa tai sutvarkyta, nėra griuvenų, išlaužytų tvorų.

Čia reikėtų prisiminti pokalbį su liaudies meistru Broniumi Zavackiu, kai prie jo nutapyto sodybos vaizdo buvo pareikštas priekaištas, kad šis namas visiems yra žinomas kaip apleistas ir beveik griūvantis, o pas jį jis atrodąs visai tvarkingas. Štai jis ir paaiškino, kad tikras menininkas negalįs vaizduoti griuvenų, netvarkos, kad nors paveiksle jis turįs pataisyti padėtį... Ar tai ne tik instinktyvi daugumos tautodailininkų nuostata? Manychiau, kad E. Adomaitienės, kaip ir kitų tautodailininkų vaizduojamojoje kūryboje, gali rasti nemažai medžiagos liaudies architektūros tyrinėtojais.

Lyriškuose E. Adomaitienės paveiksluose esama ir epiškumo klodo. Taip 1989 m. ji sukuria „Baltijos kelią“. Kaip pripažįsta autorė, tik tais Atgimimo metais ji pradėjo domėtis politika,

visuomeniniu gyvenimu. Paveikslas nėra konkretus to įvykio vaizdas, o tiesiog žmonių susibūrimas, eilių eilės išsivingiavusios prie per pievas ir laukus einančio kelio. O tema atskleista: žmonių vienybė ir patosas, žmonių ir gamtos vienovė.

1992 m. ji sukuria vieną įdomiausių paveikslų – „Daukantas Papilėje“. Jame sutalpinti įžymusis Vinco Grybo paminklas miestelio centre, tautodailininko Antano Raudonio antkapinis paminklas Papilės kapinėse, beje, esančiose ant piliakalnio ir seni nameliai, kuriuose yra gyvenęs ar viešėjęs Simonas Daukantas. Paveikslas nutapytas nuostabiai vieningai, su atvira meile kiekvienam daiktui ir daikteliui, o svarbiausia – Daukantui ir Lietuvai. Sekančiais metais nutapytas paveikslas „Popiežius Lietuvoje“. Jame pavaizduotas popiežius Jonas Paulius II su gausia svita ir maldininkų minia Kryžių kalne ir kitose aplankytose Lietuvoje vietose. Tai ne tik operatyvi įžymaus įvykio fiksacija, bet ir labai originali, tikrai liaudiška jo interpretacija. Ir Popiežius, ir kai kurie kardinolai lengvai atpažįstami. Paveikslas verčia pasidomėti, ar dar kur nors ir kaip nors Lietuvos dailėje šis epochinis įvykis susilaukė kokio atgarsio?

E. Adomaitienė yra sukūrusi keletą portretų, iš jų ypač pavykę du autoportretai. Nors jie nutapyti itin apibendrintai, tačiau taikliai perteikti būdingiausi veido bruožai, atpažįstamumą sustiprina ir santūri laikysena, apranga.

Beveik visų E. Adomaitienės paveikslų jungiamasis elementas yra aplinkos vaizdas: žmonių gyvenimas, įvykiai vyksta gamtos fone. Medžiai, krūmai, gėlės, žolės, debesys – individualizuoti ir apibendrinti susiklosto į Šiaurės Lietuvos charakteringą buvimą ir dvasią. Bet kaip tik tose lygumose itin pastebima kalvelė, upelio skardis, vandens čiurlenimas per malūno užtvanką, ar net ir piliakalnis su kapinėmis. Šį peizažą jautriai apibūdina dailininkas Kazys Kęstutis Šiaulytis: „Plačiausio Dabikinės vingio lenkiamoje kalvoje įsikūrusi Akmenė. Jos senosios trobelės ir nauji mūrai išsirikiavę gatvelėse tarsi amfiteatro terasose, o apačioje, dauboje, lyg scenoje, vis kitokia keičiantis metų laikams tviska akmeniškųjų Dabikinė. Pavasarį ji neskuba išbėgti, plukdyti vandeni į Ventą, patvinsta, nebetelpa ir į gausybę senvagių, spindi ežerais. Vasarą šlapių klonių augmenija puola aukštyn stiebtis, žydėti, kvapais vabzdžius vilioti. Po tuos sąnašynus žvejai pasiklydę klamuoja, upės ieško, o jų net kepurių nematyti, tik linguojantys meškerykočiai kyšo. Rudenėjant akipločiai tarsi žolynų marios – vos vėjeliui pūstelėjus šnara, linguoja, siūruoja milijonais žalsvai rusvų stiebų stiebelių, lapelių...“ (*Akmenės kraštas: Lygumų peizažai rudenį*, Lietuvos žinios, 2009-10-09, p.16). Kaip tik ten, Akmenėje, prie pat Dabikinės pievų ir glaudžiasi Adomaičių sodyba, o tos medžių šakos, tie žolynai pereina į kiemelį, į namo vidų ir netrukdomi apsigyvena Elenos drobėse.

Tautodailininkų tapyba buvo ir tebėra diskusijų objektas. Ar ji gali būti laikoma liaudies daile, kaip ji įsilieja į jos šakų ir žanrų sistemą? Kaip tik E. Adomaitienės paveiksmai tampa stipria atrama šioje situacijoje. Tokios diskusijos pamatas yra tradicinė liaudies meno samprata, pagal

kurią liaudies menui priskiriami taikomojo dekoratyvinio pobūdžio darbai, valstiečių, kaimo žmonių plastinė kūryba. Be to, paveikslų tapyba lietuvių liaudies dailėje nebuvo populiari, senųjų paveikslų išliko nedaug. Tapyba apsiribojo kraičio skrynių, baldų, transporto ir kinkymo priemonių, architektūrinių detalių (apylangių, prieangių) dekoravimu, margučių dažymu.

Molbertizacijos procesas lietuvių liaudies dailėje išryškėjo gana seniai – pirmiausia jis sietinas su skulptūra. Galima drąsiai tvirtinti, kad XVII-XIX a. liaudies skulptūra yra savarankiška vaizduojamosios dailės šaka, tik iš inercijos iki šių dienų laikoma taikomąja dekoratyvine daile. Trumpą, tačiau audringą „paveikslinį“ etapą patyrė XIX a. liaudies graviūra. Paveikslinės tapybos kelias kitoks: spartesnė jos raida prasidėjo tik XX a. viduryje. Ji iki šiol neatslūgsta, plėtojasi intensyviau negu kitos liaudies dailės šakos. Tapybos kūrinys-paveikslas įgyja autonomijos, nepriklausomumo statusą. Bet kuris E. Adomaitienės paveikslas, atsidurdamas vienoje ar kitoje parodoje, pakeitęs ekspozicinę erdvę išlikdamas tuo pačiu, drauge įgyja lyg ir naujų atspalvių. Tai tikro molbertinio kūrinio požymis, tautodailės kaitos ženklas.

Tapyba, kaip liaudies dailės šaka, yra labai nevienalytė, ją sunku apibendrinti. Ji gali būti klasifikuojama pagal autorių bendrąjį ir meninį išsilavinimą (savamoksliai tapytojai, primityvistai, dailininkai mėgėjai, studijų ir būrelių dalyviai ir kt.), pagal technikas ir technologijas (aliejiniai dažai, akvarelė, pastelė, popierius, drobė, kartonas...), pagal socialines autorių grupes, amžių, profesiją, pagal temas, žanrus ir t.t. Bet visos šios grupės labai sąlygiškos, jų požymiai dažniausiai susipina, tokia klasifikacija negali būti estetiškos vertės kriterijumi. Kūrybos vertė priklauso nuo individualios meninės raiškos bei talento. Tik talentas, individualus braižas yra ir turi būti pagrindinis vaizduojamosios dailės vertės kriterijus ir matas. Šis aukštas estetiškas matmuo išskiria E. Adomaitienės paveikslus iš šių klasifikacinių grupių suteikdamas jiems lygiateisiškumo statusą bendroje Lietuvos dailės panoramoje.

Tokiu būdu liaudies dailėje tapyba (kartu ir skulptūra bei grafika) atspindi individualizacijos, autorinės savimonės stiprėjimo procesą. Ji tartum atsiriboja ir tolsta nuo pagrindinio tradicinio liaudies meno bruožo – kolektyviškumo, atsiduria lyg ir kryžkelėje tarp liaudies ir profesionaliosios dailės. Be to, akivaizdi tapybos žanrinė specifika: parodose ji sunkiai pritampa prie taikomosios dekoratyvinės liaudies dailės. Taikomajai dailei (keramikai, tekstilei) būdingas kolektyviškumas, variantiškumas. Tai kūrybos metodas, atspindintis įgūdžių ir stilistikos keliavimą iš kartos į kartą. Abejotinai ir net neigiamai žiūrima į nukrypimą nuo tradicijos.

Tapyboje yra kitaip: kolektyviškumas, variantiškumas bei sekimas – vidutiniškumo, monotonijos, vienodumo priežastys. Tai labai būdinga būrelių ir studijų lankytojų kūrybai, tačiau vargu ar reikia juos dėl to peikti ar kaltinti. Žinoma, studijų, būrelių narių darbų lygis labai priklauso nuo to, kaip ir ko mokoma, kaip dirbama su žmonėmis, tačiau ir čia lemiamas vaidmuo priklauso talentui, kūrybinei individualybei. Klaidinga reikalauti iš visų žmonių tikro meniškumo, o

forsuotos pastangos išmokti profesionaliosios dailės pagrindų retai pasiteisina: išmokstamos tik kai kurios taisyklės, dažniausiai sustojama neaiškioje pusiaukelėje. Taip atsitinka su mažiau talentingais, mažesnio kūrybinio polėkio žmonėmis. Tačiau socialiniu požiūriu tas darbas studijose sveikintinas: jis gali patenkinti kūrybinio proceso dalyvius. Tai geras fonas susiformuoti ir išsiskirti ryškesnėms meninėms individualybėms.

Liaudies tapyba, ryškiai skirdamasi nuo tradicinės liaudies dailės, vis dėlto yra artimesnė jai negu profesionaliajai dailei. Pirmiausia – jos kūrėjai neturi specialaus meninio išsilavinimo. Jų paveikslai pasižymi laisva vaizdine siužetų, temų interpretacija, meistrai nepaiso tapybos technikos ir technologijos taisyklių. Vyrauja pasakojamasis elementas, perteikiami vaikystėje, jaunystėje patirti įspūdžiai, atsiminimai, dažnai susipynę su folkloru, legendomis. Į dabarties realijas, ypač miestus, pramonės įmones, mašinas, žiūrima tarsi nustebusiu žvilgsniu, paveiksluose jos dažnai traktuojamos labai neįprastai. Liaudies meistrų kūryboje dabartis susipina su praeitimi, veiksmas vyksta tartum vienoje plokštumoje, panaudojama visiška ar fragmentinė atvirkštinė perspektyva.

Molbertinė tapyba jungia ir nacionalinius, ir internacionalinius bruožus. Neprofesionalumas (arba vadinkime jį primityvumu) būdingas visų regionų kūrybai. Darbuose atsispindi susižavėjimas pasauliu, primenantis vaikišką santykį su aplinka. Čia tarsi atsiveria galimybė įeiti į tą pasaulį, dalyvauti jo kūrime. Menininkas fantazuoja ir kuria savą įsivaizduojamą pasaulį, pasitelkdamas ir panaudodamas žinomus, pažįstamus daiktus bei reiškinius. Šio nuostabaus „fantastinio realizmo“ ištakos ateina iš tradicinio liaudies meno. Nacionalinė ar regiono specifika daugiausia pasireiškia motyvais, tematika, istorinėmis ir etnografinėmis realijomis, sudarančiomis paveikslų siužetus, turinį.

Liaudies tapyboje, kaip ir kiekviename besivystančiame reiškinyje, vyksta įvairūs procesai, gimsta naujos idėjos, atsiranda naujų santykių su visuomene formų. Dalis pačių įdomiausių, originaliausių kūrinių po parodos nuperkama ir atsiduria muziejuose, privačiuose rinkiniuose (E. Adomaitienės kūrinių turi įsigiję Šiaulių „Aušros“, Čiurlionio dailės, Vilniaus dailės muziejai, mokyklos, kitos įstaigos), kitą dalį atsiima autoriai. Parodose-pardavimuose, salonuose dažniausiai realizuojami kitokie darbai – padailinti, pagražinti, lyg ir „gerai“ padaryti, jau spėję pelnyti komercinės liaudies tapybos vardą. Šis reiškinys atsirado dėl skirtingų vertės ir vertinimo pozicijų: dailininkai profesionalai, muziejų ir kultūros darbuotojai labiausiai vertina originalius, nenuodailintus, autentiškos stilistinės krypties kūrinius, o platesni vartotojų sluoksniai, pirkėjai pirmenybę teikia iš pirmo žvilgsnio gal gražesniems, pigesniems paveikslams. Liaudies menininkai atsiduria nelygioje padėtyje: nukenčia kūrybiški, originalūs darbai. Nukenčia ir visos tapybos, kaip šiuolaikinio liaudies meno šakos, raida. Būtent todėl dalis talentingų tapytojų skundžiasi, kad jų menas niekam nereikalingas, kartais ir visai nustoja tapę.

Taikomųjų dailės dirbinių kūryba – ne tik laisvalaikio užsiėmimas, tai duoda ir praktinės naudos (Čia nekalbama apie tautodailininkus profesionalus bei jų veiklos ekonominę pusę). Tapybai toks praktiškumas nebūdingas, ji dažniausia yra dvasinio, estetinio išgyvenimo procesas.

Komercinėms tendencijoms stipriai priešinasi talentingos asmenybės, nesivaikanti lengviausių konjunktūrinių kelių, kad gautų materialinės kompensacijos. Kai kurie tapytojai savo kūrybą kaupia namuose, įrengia lyg ir namų muziejėlius, atviras lankytojams ekspozicijas. Adomaičių sodyboje iškilo naujas originalus pastatas, kuriame kaupiama ir eksponuojama Elenos kūryba. O gyvenamojo namo priestate rodomi sūnaus Stasio paveikslai, skulptūros, metalo dirbiniai. Tokiu būdu Akmenėje atsirado savitas kultūros židinys, noriai lankomas vietos moksleivių, sulaukiantis ir tolimesnių svečių, pasirodo ir užsieniečių.

Didžioji dalis E. Adomaitienės kūrinių kaupiasi namuose, suranda savo vietą namų galerijoje. Tačiau laikas nuo laiko dalis įdomiausių paveikslų laikinai palieka gyvenamąją vietą, pasisvečiuoja parodose ir vėl sugrįžta. Keletą ankstesniųjų kūrinių yra nupirkę muziejai, tarp jų – „Užgavėnės“. Su šmaikščia humoro doze autorė pasakoja, kaip už tame paveiksle nupieštą kiaulę ji gavusi 300 rublių ir ji negalėjusi suprasti, kaip už nupaišytą kiaulę galima nusipirkti gyvą ir dar pinigų lieka... „Bet kur reikia rasti kiaulę, kad ji būtų tokia brangi. Todėl dabar aš nebeauginu kiaulių. Man žymiai arčiau dūšios nupiešti norimą gyvulį ir už jį gavus atlyginimą nusipirkti tikrą“.

Apie savo kūrybinį darbą E. Adomaitienė kalba paprastai ir nuoširdžiai: „Kai aš pradėjau pirmą paveikslą, vyras su nuostaba sakė: jei tu dar imsi paišyti, tai visi be kelių paliksime ir gausime plikom subinėm vaikščioti. Dabar jis jau taip nebepyksta, nes daug paveikslų iš parodų nuperka muziejai. Muziejai gerai užmoka. Niekada šito negalėjau pagalvoti. Niekada netikėjau, kad galėsiu kada tapyti ir kam nors juos parodyti... Dažnai žmonės prašo, kad nudažyčiau kapinėse Marijos statulą ar kryžių. Sako: tu menininkė, dažyk. Kiti prašo perdažyti metalinę tvorelę, o kiti neduoda ramybės, prašo nulipdyti iš akmenų tvorelę kapui. Vyras suskaldo akmenis, nuveža į kapines, sukala formas, o aš mūriju. Padirbu greitai, iki gerų pietų išmūriju, o po to einu tapyti. Sekantį rytą abu apšpakliuojame, ir vienas žmogus lieka patenkintas. Taip ir eina dienos. Nedaug laiko lieka kūrybai. Sunkiausia paveikslą pradėti. Arba reikia išeiti į gamtą, arba atidžiai apgalvoti prisiminimus. Pradžiai reikia susikaupimo, ramybės, nors pusdienį pabūti vienai. Kartais taip nelenda mintys į galvą, kad ką nori, tą daryk. Retkarčiais išsiruošiame savo mašina į gamtą patapyti. Sūnus Stasiukas vairuoja mašiną. Kai nuvažiuojame, tai ir jis imasi peizažą tapyti, nors gamtos tapyti nemėgsta. Važiuojant vis ką nors pasikviečiame į kelionę. Važiuojame nežinomais keliais, stebime, pamatę įdomesnę vietą sustojame, apeiname tą ūkį ir imame statyti etudnikus. Stasiukas per 3-4 valandas beveik nutapo paveikslą-etiudą. Aš užsidedu pradžią, o visą kitą darbą dirbu namuose tarp katilų. Tą savaitę, jei nedirbu kapinėse, vis pribėgdama paveikslą pabaigiu, jei daugiau darbų turiu, lieka kitai savaitei tapyti“.

E. Adomaitienė patenka į tų tautodailininkų gretas, kurie bando jėgas ir kitose kūrybos srityse: muzikuoja, rašo eilėraščius, atsiminimus, kritinius ir net teorinius samprotavimus. Čia reikia paminėti Liongino Šepkos ir Kosto Gendvilo „eiliavimus“, Monikos Bičiūnienės „pasakojimus“ apie gyvenimą, Broniaus Zavadskio „teorizavimą“ apie liaudies meną ir net Lietuvos istoriją. E. Adomaitienės nemažos apimties rašinys „Šis tas iš mano gyvenimo“ – kupinas jaunystės, žmonių, darbų autentiškų vaizdų. Nors tai lyg ir ne taip seni laikai, bet kokios būta nelengvos vaikystės, kokios buvo skirtingos žmonių gyvenimo sąlygos keturių hektarų ūkelyje miškuose pasislėpusiame Vervedžių kaimelyje... Tie vaizdai suaugę su gyvenimo jausena, giliai įsitvirtinę vaizdinėje atmintyje, pastoviai maitinantys gimstančių ir įgaunančių plastinę išraišką vaizdų erdvę.

Tapytojos ir memuaristės vaizdinėje kūryboje didžiulę rolę vaidina vaizduojamieji objektai, kurie tampa veiksmo dalyviais, herojais. Žiūrėdami ir aptardami jos paveikslus surandame daug senojo kaimo vaizdų: namų, sodybų, jų gyventojų nuo žmonių iki paukščių. Tik retame paveiksle neaptiksime vištų, žąsų, skraidančių paukščių. Nuolatinis paveikslų „buvėjas“ – avis ar ir visas jų būrelis. O kaip gi kitaip – atsiminimuose ji vaizdžiai aprašo kaip jų ūkelyje būta pora-trejetas nuosavų avių šeimynėlių, o ganymui priimama net keliasdešimt svetimų – taip buvo išnaudojamos nenašios žemės. Būtent jų ganiava ir buvo augančių vaikų darbas, o kad jų – nepaklusnių ir nenuspėjamos elgsenos padarų, ganymas sukelia daug negandų – žino visi, praėję piemenavimo stažą (ne išimtis ir šių eilučių autoriaus patirtis). Ir štai tie neramūs, bet švelnūs balti padarėliai tartum persikelia į naują ganiavos erdvę, į paveikslus, suteikiant jiems kitą funkciją – vykimo pilnatvę, o kartais gal tiesiog dekoratyvinę – baltą dėmę ištisame tamsiai žaliame fone. Panašias roles suvaidina ir balti žąsų pulkeliai.

Tautodailininkų vaizduojamojoje kūryboje svarbu ne tik tai, kas joje vaizduojama, bet kai kuriais atvejais įdomu ir tai, ko joje nėra, kas joje atmetama. E. Adomaitienės paveiksluose nėra automobilių, nėra traktorių ar kokios kitos technikos. Dar ir dar kartą peržvelgus visus prieinamus jos kūrinius – tos technikos tikrai nėra, tik vieninteliame – „Baltijos kelio“ paveiksle tolumoje matomi kelių automobilių kontūrai. O tuo tarpu jos kieme stovi automobilis kaip kasdienės buities daiktas, ji džiaugiasi, kai sūnus ją nuveža į seminarus, parodas, šiaip pasivažinėti. Reiškinyje ganėtinai mįslingas, tačiau jis ne tik nekenkia, bet savotiškai ir prisideda prie tapytojos vaizdų pasaulio vientisumo, to pasaulio, kuris sutampa su jos jaunyste ir branda.

E. Adomaitienės kūryba susilaukė pripažinimo ir didelio įvertinimo. Daugiausia tai vietinėje (Šiaulių, Akmenės, Mažeikių) spaudoje tarp informacinių žinučių esama ir tokių pastebėjimų, kad jos paveiksluose „nėra nieko nereikalingo, <...> atgyja, sužėri spalvos, atverdamos naują, dar niekieno neišžvalgytą pasaulį, <...> ramus, tvarkingas, sakrališkai šventas ūkininko gyvenimas iškyla jos paveiksluose...“.

Lietuvos tautodailininkų sąjungos pirmininkas tapytojas Jonas Rudzinskas taip atsiliepia apie jos tapybą: „<...> savo kūrinuose ji išryškina tai, kas svarbiausia: pasirinktą temą atspindinčią kompoziciją, dažnai frontalią, paprastą kaip pilka žmogaus būties kasdienybė; saikingai sodrų („lietuvišką“) spalvinį derinį, spalvų dėmės tarpusavyje muzikaliai išrikiuotas pagal svarbą ir reikšmę <...>. Autorė, naudodamasi šviesotamsa, sėkmingai stengiasi suteikti daiktams formą. Pagrindinės minties tikroviškas paprastumas – štai tas švyturys, į kurį lygiuojasi visos autorės sukurtų paveikslų tapybinės priemonės, sudarydamos kartu ir visos kūrybos vertę“ (Iš įvado lankstinukui „Elena Viesulaitė-Adomaitienė“).

Dr. Alė Počiulpaitė pastebi, kad „ji tapo taip pat ramiai, neskubėdama, lyg tai būtų vienas iš kasdienių namų šeimininkės darbų. Bet tokia kitam kūrėjui galbūt nepakenčiama aplinka neišblaško jos vidinio susikaupimo, nesujaukia spalvinės paveikslo harmonijos, kompozicijos. Visi šie veiksmai kažkaip natūraliai joje dera, giliausias kūrybinio įkvėpimo aktas vyksta išoriškai nepastebimai“.

O štai sūnus Stasys apie mamą sako: „Man, žinoma, labai malonu, kad mama pradėjo tapyti. Kiek čia to mano nuopelno buvo – nežinau, bet aš nesitikėjau, kad ji taip greit ir šitaip vertinama taps, kad ji viena iš geriausių Lietuvoje tapytojų primityvistų. Iš pradžių man primityvioji tapyba nelabai patiko, bet būdama greta mama pripratino prie tokio meno. Aš pajutau jos darbų sultingumą, minkštumą ir dabar suprantu, kad primityvistų darbai daug nuoširdesni už daugumos profesionalų. Jos darbuose nėra melo, bet yra jausmas. Niekada nėra paveiksluose jai nepažįstamų daiktų, nes ji nemoka kažką akiai kopijuoti“.

Tautodailės parodose Elenos Adomaitienės paveiksmai visada yra pastebimi, patraukia žiūrovus, susilaukia palankaus įvertinimo. Svarus ir jos apdovanojimų sąrašas:

- 1985 m. – Respublikinės dainų šventės laureatė;
- 1987 m. – Maskvos liaudies ūkio pasiekimų parodos aukso medalis;
- 1989 m. – LTSR meno saviveiklos žymūnės vardas;
- 1992 m. – Pauliaus Galaunės premija;
- 1992 m. – Respublikinė Adomo Varno premija;
- 1996 m. – Respublikinė Adomo Varno premija (antroji);
- 2003 m. – Kultūros ministerijos Valstybinė stipendija;
- 2005 m. – Suteiktas Meno kūrėjo statusas.